

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС
нормативного освітнього компонента
СОЦІАЛЬНА ТА ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА

підготовки магістра
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальності 051 Економіка
освітньо-професійної програми Економіка довкілля і природних
ресурсів

Силабус освітнього компонента СОЦІАЛЬНА ТА ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА підготовки магістра у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 Економіка, за освітньо-професійною програмою Економіка довкілля і природних ресурсів

Розробник: Павлова О.М., завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, доктор економічних наук, професор.

Силабус погоджено: Гарант ОПП
Економіка довкілля і природних ресурсів

Павлова О.М.

Силабус навчального компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу. Протокол № 1 від 29.08.2023 року.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

© Павлова О.М., 2023 р.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 Соціальні та поведінкові науки, 051 Економіка, Економіка довкілля і природних ресурсів. Магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів ECTS 120/4		Рік навчання 2023/2024
		Семестр 1
		Лекції 30 годин
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські) 30 год
		Лабораторні 0 год.
		Індивідуальні 0 год.
		Самостійна робота 52 години
		Консультації 8 годин
		Форма контролю: Екзамен
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача (-ів)

Павлова Олена Миколаївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу.

моб. +380985038484, pavlova.olena@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис навчального компонента

1. Анотація освітнього компонента

Освітній компонент «Соціальна та поведінкова економіка» пропонує здобувачам вищої освіти вивчення концепцій, законів та тенденцій економічного розвитку соціальної та поведінкової економіки на мікро-, макро-, мезо та мега (міжнародному) рівнях, інструментів аналізу поведінки суб'єктів у реальному економічному житті. Навчання передбачає застосовувати економічні категорії, соціальні та психологічно достовірні передумови в економічному аналізі, зокрема емоційні, когнітивні. З огляду на багаторівневість економічної структури у здобувачів вищої освіти формуються навички надавати ефективніші практичні рекомендації у сфері соціально-економічної політики, економічного розвитку у процесі прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

2. Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента – набуття здобувачами вищої освіти теоретичних і прикладних знань закономірності сучасних соціально-економічних процесів, їх методів та інструментарію, теорії поведінки суб'єктів

господарювання економічного управління для різних виробничих систем і секторів економіки. Окрім того, здобувач освіти може навчитися базовим методам пізнання і аналізу індивідуальних (групових) поведінкових процесів, ринкових реакцій на зміну середовища, набуття вмінь приймати стратегічно обґрунтовані рішення та корегувати стратегію поведінки у взаємодії людей (суб'єктів) для оптимізації власного результату.

Завдання освітнього компоненту:

Вивчення основних теоретичних і експериментальних результатів соціальної та поведінкової економіки як освітнього компоненту, методи дослідження соціально-економічних процесів, економічної поведінки та інструментів аналізу практичних ситуацій в економіці на різних рівнях; способів взаємодій і взаємовпливів людей (суб'єктів), їхній поведінкових реакцій.

3. Результати навчання (компетентності).

Загальні компетенції

- ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК3. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.
- ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

Фахові компетенції

- СК2. Здатність до професійної комунікації в сфері економіки іноземною мовою.
- СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.
- СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.
- СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.
- СК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.
- СК9. Здатність застосовувати науковий підхід до формування та виконання ефективних проєктів у соціально-економічній сфері.
- СК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-

економічних систем.

СК 11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

СК 14. Здатність використовувати знання з економіки природокористування на засадах еколого-економічної безпеки та моніторингу соціально-економічних систем

Програмні результати навчання

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 4. Розробляти соціально-економічні проекти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

ПРН 18. Володіти вмінням моніторингу соціально-економічних систем за умов дотримання еколого-економічної безпеки

4. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Схема курсу денної форми навчання

Назви змістовних модулів і тем	Усього	Лек.	Прак	Сам.роб.	Консуль тації	*Форма контролю / Бали**
Тема 1. Соціальні та поведінкові засади економічного розвитку суспільства	12	4	4	6	1	О,Т,П,Р/12
Тема 2. Теорії соціально-економічного розвитку на мікро, макро, мезорівнях	15	4	4	6	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 3. Теоретичні та експериментальні методи прийняття економічних рішень.	13	4	4	6	1	О,Т,РЗ/ 12
Разом за модулем 1	41	12	12	18	3	Макс. (середня) оцінка 12

Тема 4. . Обмежена раціональність, ризики та соціальна справедливість	9	2	2	4	-	О,Т,РЗ/ 12
Тема 5. Теорії економічного управління виробничих систем	12	4	4	4	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 6. Нейроекономіка, як стратегія розвитку суб'єктів господарювання	10	4	4	5	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 7. Інституціональний та міждисциплінарний напрям соціально-економічних систем	10	2	2	5	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 8. Моделі та прогнози соціальних процесів в економіці	13	2	2	4	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 9. Соціальний захист та поведінкові комунікації в мегаекономічному просторі	13	2	2	6	1	О,Т,РЗ/ 12
Тема 10. Соціальна та поведінкова взаємодія в економіці	12	2	2	6	-	О,Т,РЗ/ 12
Разом за модулем 2	79	18	18	34	5	Макс. (середня) оцінка 12
Всього годин / Балів	120	20	20	52	8	100

Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача вищої освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат, О-опитування, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.*

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувача вищої освіт – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються здобувачем вищої освіти самостійно під методичним керівництвом викладача.

До завдань самостійної роботи, які запропоновані здобувачам вищої освіти, віднесено:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.

3. Вивчення основних термінів, категорій та понять за темами навчального компонента.

4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.

5. Контрольна перевірка кожним здобувачем вищої освіти особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача вищої освіти

Відвідування занять є обов'язковою складовою вивчення навчального компонента. Про відсутність з поважних причин здобувачі вищої освіти зобов'язані доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із деканатом та викладачем.

Політика щодо зарахування результатів формальної, неформальної та інформальної освіти. Результати навчання, здобуті шляхом формальної, неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації (https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_%20vyznannia_rezultativ_navchannia_formalnoi.pdf). Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені силабусом навчального компонента:

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність не підтвердження здобувачем результатів такого навчання.

Політика щодо академічної доброчесності

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату. Списування під час контрольних робіт та іспиту заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час онлайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-2 бали). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

V. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання та форма проведення іспиту повинні бути визначені у силабусі.

Питання на іспит

1. Коротка історія поведінкових досліджень.
2. Мікроекономічні підходи до соціальних та поведінкових процесів.
3. Соціально-політичні процеси галузевої взаємодії.
4. Макроекономічні концепції соціальної комунікації суб'єктів в економіці.
5. Міжнародні теорії економічного зростання у соціальних системах.
6. Метод гіпотетичного вибору. Метод опитування.
7. Застосування експериментальної методології в економіці.
8. Відмінності соціальної, поведінкової і неокласичної економік.
9. Ринкові системи соціальної комунікації.
10. Вчення економічних систем у працях Адама Сміта, Даніель Канемана, Амоса Тверські, Річарда Талера, Дені Аріелі.
11. Теорія очікуваної корисності (Джон фон Нейман, Оскар Моргенштерн).
12. Приклади ситуацій, в яких теорія очікуваної корисності «не працює» (експериментальна спростування теорії очікуваної корисності – парадокси Бернуллі, Алле, Ельсберга).
13. Теорія перспектив Канемана і Тверські (теорія про поведінку гурманів).
14. Роль теорії перспектив в коригуванні ситуацій недостовірності теорії очікуваної корисності.
15. Основи теорії «проспектів»: ефект відображення і точки відліку (залежність цінності від точки відліку), уникнення втрат, нелінійне зважування ймовірностей. Цінність в теорії перспектив.
16. Приклади того, як працює теорія перспектив в реальному житті. «Страх втрат».
17. Евристика і суб'єктивні зміщення у поведінкових моделях.
18. Ефект володіння соціальним капіталом: точки виміру.
19. Поведінка людей, що не узгоджується з моделлю раціонального вибору. Евристичне правило і метод.
20. Передбачувані упередження Річарда Талера.
21. Передбачувані помилки людини. Помилки мислення (когнітивні помилки), пов'язані із впливом евристик (власного досвіду).
22. Обмежена раціональність (Герберт Саймон). Шум.
23. Несхильність до ризику, «спадна гранична корисність багатства» (Деніел Бернуллі).
24. Модель людини в поведінковій економіці – гуманістична людина.
25. Детермінанти поведінкової економіки: «неправильна поведінка», «ефект володіння» («фреймінг»), «чутливість до витрат», «корисність витрат», «ментальний облік», «корисність транзакції».
26. «Передбачувані помилки» при формуванні соціальних міжнародних комунікаційних зв'язків.
27. Емоційний інтелект
28. Сутність та значення теорії ігор у формуванні стратегічного мислення. Раціональність і егоїзм в теорії ігор.

29. Рівновага Неша. Чиста та змішана стратегії рівноваги Неша.
30. Вирішення ігор методом зворотних міркувань.
31. Теорема про мінімакс мікроекономічних соціальних комунікацій.
32. Гра «Дилема в'язня» та її варіації. Вирішення дилеми в'язнів. «Битва статей».
33. Ігри на справедливість. Гра «Диктатор», гра «Ультиматум», гра «Покарання», гра «Суспільне благо».
34. Гіпотеза ефективного ринку Юджина Фоми.
35. Ринок акцій. «Помилкове ціноутворення». Парадокси недооцінених акцій.
36. Співробітництво і координація.
37. Соціальні стимули прийняття рішень в економіці.
38. Інформаційна модель роботи мозку.
39. Нейроекономіка як система методів фіксації мозкової активності.
40. Нейроекономіка як система дослідження суб'єктивного досвіду.
41. Методи нейроекономіки.
42. Нейроекономіка як система методів впливу на мозкову активність.
43. Базова концепція нейроекономіки – модель прийняття перцептивних рішень В.Ньюсамата М. Шадлена.
44. Фактори емоційного впливу.
45. Емоції та їх вплив на прийняття рішень, оцінку ризику та очікуваного доходу. Вплив емоцій на вибір. Управління емоціями.
46. Нейромаркетинг. Нейрологія прийняття купівельних рішень.
47. Використання емоцій у рекламі.
48. Ефект «виринання».
49. «Фішинг».
50. Наука про щастя і наукові погляди Ієремії Бентама. Бентам як винахідник сучасної «політики, заснованої на фактах».
51. Неузгодженість вподобань у часі.
52. Міжчасовий вибір.
53. Гіперболічне дисконтування.
54. Самоконтроль.
55. Види фреймів. Лінгвістика фреймів.
56. Ментальний облік.
57. Чутливість до витрат багатих і бідних. Крива чутливості до витрат. Поведінкові реакції бідних і багатих споживачів.
58. Поведінкові пастки. Прокляття переможця. Ризик у здійсненні витрат.
59. Досягнення рівня безбитковості.
60. Поведінка домашніх господарств щодо споживання непередбачуваного доходу.
61. Експерименти: яка ділова практика прийнятна для людей?
62. Сприйнята справедливість та залежність від фреймів. Цінність вираження справедливості для фірм.
63. Уникнення видимості несправедливого поводження.

VI. Шкала оцінювання
Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси
Основна література

1. Банден, Філ. Код зламано, або Наука про те, що змушує купувати. Пер. Юлія Кузьменко. Харків: 2017. 303 с. Перекладено за виданням: Barden Ph. Decoded: The Science Behind Why We Buy / Phil Barden. New York : JohnWiley & Sons, Inc.2013. 2013 р.

2. Басараб В., Новосад Д., Павлова О., Шабала О. Упровадження соціальних та екологічних інновацій міст Західної України. Галицький економічний вісник. 2021. Том 71. № 4. С. 43-49. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2021.04.04

3. Білорус О.Г. Економічне обґрунтування нової статистичної парадигми. Економіка України. 2021. № 10. С. 92-94.

4. Данилишин Б.М., Степанюк Є.В. Необхідні кроки для розвитку економіки та банківського сектору України в період коронакризи та після її завершення. Економіка України. 2021. № 1. С. 3-23.

5. Мальська М. П., Пандяк І.Г. Організація наукових досліджень: навчальний посібник. К: ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури», 2017. 136 с.

6. Назарова Г.В., Гончарова С.Ю., Сотникова Ю.В., Аграмакова Н.В.. Соціальна економіка : навчальний посібник Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 275 с.

7. Павлов К. В., Павлова О.М., Козлов В.А. Правове регулювання та управління процесом поведінки з твердими побутовими відходами в Україні. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. №1(17). С. 76-85.

8. Павлов К.В., Павлова О.М., Ільїн Л.В., Зайчук К.А. Регулювання соціально-економічної активності на регіональних ринках туристичних послуг: монографія. Луцьк : СПД Галяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021. 170 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21743>

9. Павлов К.В., Павлова О.М., Сур'як А.В., Мельничук С.О. Проблеми соціалізації лісової промисловості на Волині. Міжнародний науковий журнал

«Інтернаука». Економічні науки. № 17 (117), 2 т., 2021. С. 25-29.

10. Павлова О.М., Павлов К.В., Бортнік С.М., Федашко Т.П., Крамар О.Ю. Синергія методологічних підходів до аналізу соціально-економічних систем. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023 рік. Том 8. № 2. С. 187-132.

11. Павлова О.М., Павлов К.В., Бортнік С.М., Федашко Т.П., Крамар О.Ю. Синергія методологічних підходів до аналізу соціально-економічних систем. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023 рік. Том 8. № 2. С. 187-132. <http://ujae.org.ua/synergiya-metodologichnyh-pidhodiv-do-analizu-sotsialno-ekonomichnyh-system/>

12. Стрішенець М.М., Павлова К.В., Павлов О.М., Сур'як А.В. ДІАГНОСТИКА Соціально-Економічних Процесів В Україні У Поглядах М.П. Драгоманова. Агросвіт №7-8. (2023) <https://nayka.com.ua/index.php/agrosvit/article/view/1345>

13. Талер Річард. Поведінкова економіка. Як емоції впливають на економічні рішення. Пер.с англ. Світлана Крикуненко. Київ: Наш формат. 2018. 464 с.

14. Тарасевич В. М. Основи аксіології та праксеології економічної науки / В. М. Тарасевич, В. К. Лебедева Проблеми економіки та політичної економії. – 2020. – №1. С. 7-26.

15. Angner Erik. A Course in Behavioral Economics. Second Edition. Macmillan Education UK, 2016. 336 p.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
3. Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
4. Навчальна платформа LMS Moodle: <https://moodle.vnu.edu.ua/login/index.php>